

't Is vol van schatten hier

Uit de verzamelingen van het Genootschap

G.R. (Gerard) Heerebout

Soepschildpadden in Zeeland

Er zijn maar zeven soorten zeeschildpadden; ze horen thuis in tropische en subtropische wateren. Alleen de kolossale lederschildpad kan ook in wat kouder water goed overleven en is zelfs gevonden tot aan IJsland en Noorwegen toe. Zeeschildpadden komen dus van nature niet in de Noordzee (en Zeeland) voor, maar zo nu en dan raakt een zeeschildpad ergens in het zuiden de weg kwijt en spoelt, dood of levend (maar dan sterk onderkoeld) hier aan. Er zijn vier soorten uit ons land en uit Zeeland bekend, die, geholpen door de zeestromen op onze kust terechtkwamen. Niet alle schildpadden bereikten onze kust op eigen kracht. In 1889 werd een aantal dode en levende schildpadden in de Westerschelde nabij Antwerpen vanaf een schip overboord gezet en later werden ze weer teruggevonden.

Op 17 september 1879 spoelt er bij Hoedekenskerke een levende schildpad van 38 pond aan (Goessche Courant 20-09-1879). In het bericht wordt de veronderstelling geuit dat het dier wel van een schip afkomstig zal zijn en niet op eigen kracht de reis uit zijn vaderland gemaakt zal hebben. Meer is er van deze vondst niet bekend. Niet op eigen kracht is geen onredelijke veronderstelling; de Goessche Courant meldt al op 20 december 1873 dat door kooplieden in etenswaren vier grote levende zeeschildpadden (samen 620 kilo) uit Mexico aan de dierentuin in Parijs te koop aangeboden zijn. De dierentuin zag van de koop af omdat er een te grote hoeveelheid zeewater voor deze dieren vereist zou zijn. Op 25 juli 1878 meldt de Goessche Courant dat de dierentuin in Parijs toch een schildpad van 180 kilo, van Kaap de Goede Hoop afkomstig, aangekocht heeft.

De vondsten uit 1889

Aanvoer met een schip was mogelijk ook het geval bij de Zeeuwse vondsten in 1889. Het begon met een grote levende schildpad, achtergebleven achter een houten staketsel aan de zeedijk bij Waarde, door A. Kamerling op 3 juni daar aangetroffen. Na opening bleek het dier veel eieren te bevatten. Het rugschild van het dier was een meter lang. De Goessche Courant van 6 juni 1889 maakt tegelijkertijd melding van een vondst van een grote schildpad te Kruiningen, ook een meter lang. Beide dieren werden opgegeten leren we, veel later, bij de vermelding van een andere vondst (Middelburgsche Courant 7 maart 1898). Kamerling had het rugschild bewaard en dat werd door de conservator Dr. J.C. de Man voor het Genootschap verworven (collectienummer NHG621042). Ook bij Zaamslag spoelt een schildpad aan. Deze was dood, wordt geopend en er blijken 52 eieren in te zitten. Dr. J.C. De Man koopt ook dit schild voor het Genootschap en betaalt er maar liefst 30 gulden voor, een groot bedrag in die tijd. Het heeft nu het collectienummer NHG621041. In december spoelen er opnieuw soepschildpadden aan. De Middelburgsche Courant van 11 december 1889 meldt dat er ook op Walcheren (bij Westkapelle) een grote schildpad aangespoeld is van

Kwitantie van aankoop van de schildpad uit Zaamslag van J. Scheele door Dr. J.G. de Man

Schild van de schildpad uit Zaamslag voor de restauratie, foto G.R. Heerebout.

dezelfde soort die ook in Zaamslag, Waarde en Kruiningen aanspoelde: *Chelonia virides*. Het dier is 130 cm lang en weegt 92 kilo. De krant vermeldt dat het dier wel van een zeeschip afkomstig zal zijn. Een dag later meldt de Middelburgsche Courant dat er bij Zoutelande ook nog eens twee grote schildpadden angespoeld waren. Een der dieren werd geopend en zat vol eieren, waaraan een hond een smakelijk ontbijt had. De conservator van het Genootschap Dr. J.C. de Man verwerft deze dieren en schenkt ze aan het Zoologisch Museum te Amsterdam.

In een vergadering van de Nederlandse Dierkundige Vereniging op 28 december 1889 laat Max Weber, hoogleraar zoölogie aan de Universiteit van Amsterdam, een groot aantal eieren zien, uit een van de dieren afkomstig. Deze eieren bevinden zich nu in Naturalis (collectienummer ZMA.RENA.18997 - 7 eieren op alcohol). Later beschrijft Weber (1890) deze vondsten: één in Westkapelle en twee in Zoutelande en hij citeert De Man, die uitgezocht heeft dat deze afkomstig zijn van een Amerikaans schip dat bij vertrek vanuit Antwerpen een aantal schildpadden overboord wierp. Ze bleven daar namelijk onverkocht.

De schilden en schildpadden van de dieren uit Zaamslag en Waarde zijn het afgelopen jaar door een professioneel preparateursbedrijf in opdracht van het Zeeuws Museum keurig schoongemaakt en behandeld. Ze zien er weer prachtig uit. Bijgaande foto's laten het verschil zien.

Latere vondsten

Op 20 augustus 1895 werd er weer een grote zeeschildpad gevonden, zo meldt de krant De

Schild van de schildpad uit Zaamslag na de restauratie, foto Anda van Riet.

Zeeuw op 24 augustus. Ditmaal aan de dijk van de Hoofdplaatpolder, met een schildlengte van 100 cm. En in februari 1898 wordt er bij Waarde, blijkens een bericht in de Middelburgsche Courant van 7 maart 1898, weer een zeeschildpad gevonden, wel wat kleiner dan de eerdere vondsten, meldt de krant. Het dier wordt van de vinder aangekocht en de nieuwe eigenaar poogt het dier in een vijver in leven te houden. Deze krant meldt ook dat de eerdere vondst bij Waarde (van juni 1889) niet één maar twee dieren betrof en dat ze opgegeten zijn. Het dier in de vijver leefde na drie weken nog (De Zeeuw, 8 maart 1898). Verder is er niets van bekend, maar gelet op de afmeting van het dier van Hoofdplaat zal dit ook wel een soepschildpad geweest zijn.

Op 24 december 1898 is er, nu bij Biezellinge, weer een schildpad angespoeld, het dier is vers dood en het schild is 97 cm. lang. Ongetwijfeld een soepschildpad. Op 8 januari 1904 spoelt er bij Baarland weer een dode schildpad aan (De Zeeuw, 21-1-1904) en op 12 juni 1910 wordt er in Vlissingen een levende schildpad gevangen (Vlissingse Courant 13-6-1910).

Al deze dieren waren ongetwijfeld voor consumptie bestemd. Zeeschildpadden houden het lang vol aan boord van een schip, op het dek of in de koeling. Zo kunnen ze vers verkocht worden.

Schildpadsoep

De landelijke krantenbank Delpher laat zien hoe de populariteit van schildpadsoep toenam. Bij de eerste vermeldingen met het woord 'schildpadsoep' lezen we over uitgebreide maaltijden

Vooraanzicht van de schildpad uit Zaamslag,
foto Anda van Riet.

bij speciale feestelijke gelegenheden in andere landen. Kort daarna verschijnen advertenties in de kranten met aanbod van schildpadsoep. Er komen steeds meer advertenties voor schildpadsoep. Dat hield natuurlijk ook verband met het in de vaart brengen van stoomschepen en de opening van het Suezkanaal in 1869, zodat de tropische dieren Europa sneller konden bereiken. Eerst was schildpadsoep alleen te verkrijgen bij specialiteitenwinkels, later op veel meer plaatsen. Na de Tweede Wereldoorlog was het een gebruikelijk gerecht op de menukaart bij 'de Chinees'.

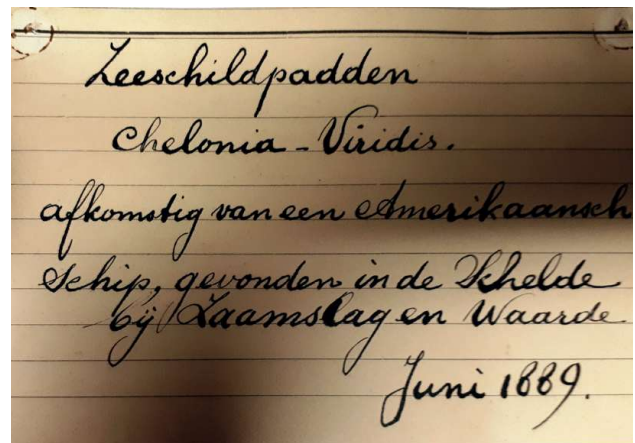
De eerste vermelding in een Zeeuwse krant (Middelburgsche Courant) was van 24-3-1855. J.W. Wisse op de Wal geeft aan dat hij agent en deponhouder is van de Rotterdamse

De ondergeteekende, Agent en Depothouder van de Heeren H. N. BOER & COMP. te Rotterdam, heeft de eer bij deze te berichten dat hij in zijn Depôt op nieuw ontvangen heeft: Macaroni, Kerrijpoeder, Arowroot, Utrechtsche Thee-randjes, Zeekreeften, Sardines à l'Huile, Champignon, Gallantine de Vollaie et Truffé, Truffels, Moutarde Diaphane et de Maille, Moutarde Anglais, Dusseldorfer Mosterd, Tomate Pure, diverse Tafelzuren in Kelderflesschen en Flacons, Vruchten au Naturel et à l'Eau de Vie, Pear Drops, beste Sla- en Genua-Olie, beide per Flesch, echte Japansche Zoija, Siam Sago en Sago Floris, alle soorten van Gedroogde en Gekookte Groenten, Gedroogde Appelen en Peren, Frankforter Zuurkool, per 1/1, 1/2 en 1/4 Anker, Eendvogels, Vincken, Patrijzen, Snippen, Hazen-peper, Schildpad-Soep, Ossen- en Kalfs-Soep.

Verder kan op Bestelling geleverd worden alle soorten van Groenten in Pekel op Fust. Beestiaal gerookt en gezouten, Engelsche Bieren en Minerale Wateren.

Middelburg, den 23 Maart 1855.
J. W. WISSE, Wal, wijk B no. 43.

Eerste vermelding van schildpadsoep in een Zeeuwse krant:
ZB, krantenbank Zeeland, : Middelburgsche Courant 24-3-1858

Kaartje met beschrijving, afkomstig van het museum van het Genootschap aan de Wagenaarstraat.

heren H.N. Boer & Comp. en hij biedt naast schildpadsoep ook artikelen aan zoals truffels, vinken, patrijzen, snippen, kreeften. Een echte delicatessenwinkel dus.

In 1862 is, blijkens de advertenties, de aanvoer van schildpadden goed op gang gekomen, want er wordt in Vlissingen bij A.L. Ouwerkerk dagelijks verse schildpadsoep aangeboden.

Nu kun je geen schildpadsoep meer eten want alle zeeschildpadden worden sedert 1981 beschermd door het CITES-verdrag (Convention on International Trade in Endangered Species). Met reden, ze worden bedreigd in hun voortbestaan.

Drs. G.R. Heerebout (1946) studeerde mariene biologie aan de Leidse universiteit en is tegenwoordig sterk geïnteresseerd in de geschiedenis van de biologie. Hij is conservator van de naturalia collectie van het genootschap en hoofdredacteur van dit blad.